

Ценко М. Б.

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології
ORCID ID: 0000-0001-8781-8443

ПРО МОРАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИСТІВ

Сьогодні в країні правова система стрімко втрачає свій авторитет. У суспільстві сформувалося стійке негативне ставлення до її працівників, став-

лення недовіри, неповаги. Такий стан є не безпідставним: корупція на всіх рівнях, недотримання законів, неухильне та неповажне ставлення до громадян та їх заяв тощо. Перелік претензій, що висувуються суспільством, може бути довгим, але сутнісна основа в них одна – моральна деградація працівників правової системи. Проте, слід зазначити, що моральна деформація юристів, працівників правоохоронної системи не автономна, а є одним з проявів духовного стану нашого сучасного суспільства в цілому, який характеризується різким падінням моральності, зниженням рівня моральної відповідальності. Суспільство втрачає моральні традиції, нівелюються поняття добра і зла, культивуються цінності, побудовані на тлі споживацьких потреб, вседозволеності, розпущеності.

Корені моральних проблем українського суспільства в цілому комплексі проблем, зокрема і неморального характеру. Насамперед, це складні соціально-економічні обставини, що склалися в країні та згубно вплинули на духовно-моральний стан людей. Розвиток ринкової економіки сприяв вторгненню в життя людей і її цінностей, серед яких найголовнішими негативними є спрямованість на збагачення та досягнення успіху за будь-яку ціну. Руйнація системи цінностей старшого покоління, невизначеність сенсожиттєвих орієнтирів, сприйняття, часто бездумне копіювання «модних» запозичених стереотипів потреб, поведінки, способів життя, призвели до моральної дезорієнтації, до викривлення духовних цінностей, що традиційно були притаманні українському суспільству, а також – до розчарування в сподіваннях щодо сучасного курсу.

Базові духовні цінності, видозмінюючись, втрачають інтегративну здатність. Як наслідки – відокремленість, соціальна апатія, недовіра людей один одному, суспільству, державі та її структурам. Людина, вільна від цінностей, байдужа до оточення, що вбачає в іншій людині конкурента, недобррозичливця, а то й ворога, має на меті збагачення й задоволення, або потребу забезпечити хоча б нагальні потреби, – не відчуває себе зобов'язаною суспільству, відповідальною за свої дії, за свою справу. В усіх сферах життя спостерігаємо тотальну безвідповідальність, яка виявляється у несумлінному або невчасному виконанні професійних і суспільних обов'язків, бажання покласти свої завдання на інших тощо.

Безвідповідальність працівників правової сфери відчувається особливо гостро. І про це свідчать результати соціологічних опитувань за останні п'ять років, згідно з якими більше 90% українців не довіряють судовій владі, правоохоронним органам. Реформування системи значних зрушень не спричинило. Безумовно, багато проблем накопичено, які перешкоджають

подоланню застарілого механізму системи. Проте, найважливішою проблемою сфери правового регулювання є відокремленість юристів від моральних ідеалів, низький рівень моральної свідомості, втрата морально-ціннісних орієнтирів у професійній діяльності.

Тема моральності в зазначеній сфері впливає з цільового призначення права в суспільстві. Поряд із мораллю, право має забезпечувати регуляцію суспільних відносин на засадах гуманності, справедливості. Тобто правова складова суспільних відносин містить моральний дух і спрямована на відтворення та підтримку моральної атмосфери суспільного порядку і законної справедливості. Саме цю сутність правової регуляції має усвідомлювати юрист, коли приймає професійну роль. Стаючи на посаду, правник повинен знати моральне значення своєї професійної діяльності, визначити ставлення до неї. Зокрема, усвідомити її значення для суспільства, окремих людей, для себе. Глибоке розуміння сутності професійної юридичної діяльності – важлива умова відповідального ставлення до виконання своїх обов'язків. Сутність професіоналізму юриста полягає не тільки в кількості професійних знань, умінь і навичок. У цій професії домінантою виступає моральність: розуміння фахівцем професійного обов'язку, підтримання професійної честі, здатність нести моральну відповідальність.

Однак, слабе усвідомлення своєї відповідальності, деформоване ставлення до праці, формально – бюрократичні вимоги тощо нівелюють відповідальність як обов'язковий компонент професії.

З точки зору суспільства юрист, виконуючи свою роботу, має реалізовуватись як високоморальна особистість, адже він захищає інтереси людей. Проте, вся проблематичність питання полягає у суб'єктивній стороні виконання ним професійних обов'язків. Якщо невиконання юристом конкретних завдань тягне за собою адміністративне чи правове покарання, то безвідповідальне ставлення, порушення моральних норм, – не піддається правовій регуляції. Специфічним для діяльності правників залишається можливість виключити моральний аспект своїх дій, змінивши їх кваліфікацію, аргументуючи формальність моральних вимог.

Примусити спеціаліста ставитися до своїх обов'язків відповідально неможливо. Моральна відповідальність є здатністю особистості свідомо ставитися до своїх обов'язків, передбачувати наслідки своїх дій, співвідносити їх корить і шкоду, готовність відповідати за результати. В діях з моральною відповідальністю інтегруються мотиви і цілі дій, засоби досягнення, оцінка ситуації і вчинків, лінія і стратегія поведінки. Відповідальність – це, перш за все, дія за власним переконанням, за власними

моральними принципами. Відсутність, несформованість, або здеформованість таких настанов в людині не може бути викликана штучно, за зовнішнім бажанням чи примусом.

Моральна відповідальність – це результат довготривалої цілеспрямованої освітньої та виховної діяльності суспільства та самовиховання людини, внаслідок чого вчиняти відповідально стає внутрішньою моральною потребою людини. Отже, постає питання про підготовку висококваліфікованих спеціалістів-юристів, в програмі освіти яких окрім професійних знань повинно викладатися етичне знання, приділятися особлива увага вихованню особистісних моральних якостей. Вилучення етики з числа обов'язкових навчальних дисциплін в юридичній освіті вже має свої негативні моральні, соціальні та політичні наслідки. Разом із тим, одним із стратегічних шляхів оздоровлення нашого суспільства є вироблення стратегії відновлення морально-ціннісних орієнтирів професійної діяльності й цілеспрямоване формування морального складу працівників правової сфери.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ЧАСУ

Тези доповідей учасників
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Харків, 16 квітня 2019 р.)

Харків
«Право»
2019

УДК 008(477)
Д85

Редакційна колегія:
*А. П. Гетьман (голова), В. О. Лозовой,
О. А. Стасевська, О. В. Уманець*

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори

Д85 **Духовна** культура України перед викликами часу : тези доп. учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 квіт. 2019 р.) / [редкол.: А. П. Гетьман (голова), В. О. Лозовой, О. А. Стасевська, О. В. Уманець]. – Харків : Право, 2019. – 282 с.

ISBN 978-966-937-660-2

Збірка містить тези доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Духовна культура України перед викликами часу», в яких висвітлені актуальні питання духовного життя сучасної України, національної ідентифікації та збереження культурної пам'яті.

УДК 008(477)

ISBN 978-966-937-660-2

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2019
© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

Мартянова Т. В.	
Фольк-опера «Коли цвіте папороть» Є. Ф. Станковича у контексті розвитку української опери 2 пол. XX ст.	78
Мислович Н. М.	
Загрози маргінесу.....	81
Пивоваров В. М.	
Українська мова і культура в реаліях сьогодення	84
Понеділок А. І.	
Українська сім'я: проблеми і можливі шляхи їх розв'язання	87
Савченко Г. С.	
Симфонії В. Т. Борисова в контексті жанрової традиції	90
Сердюк О. В.	
Погляди Івана Дзюби на проблеми сучасної української культури	93
Сидорчук Т. А.	
Кліповість як пріоритетний спосіб сприйняття інформації «поколінням Z».....	96
Сімейкіна Н. М.	
Парадигма театральної умовності на українській сцені	99
Слюсаренко Т. О.	
Інноваційні підходи в бандурному виконавстві кін. XX–XXI ст.....	102
Смоляк П. О.	
Театральна діяльність Настасівської «Просвіти» у 1930-х рр.....	105
Смородська М. М.	
Інтерпретації соулу в українській естраді як втілення культурного діалогу	109
Смородський В. І.	
П. К. Луценко – фундатор Харківської фортепіанної школи	112
Стасевська О. А.	
Місія закладів вищої освіти у формуванні історичної культури	115
Стасевський Л. С.	
Аномія як фактор криміналізації молодіжної культури	119
Уманець О. В.	
Фаустіанська тематика як втілення культурної пам'яті	121
Ценко М. Б.	
Про моральну відповідальність юристів	124
Челомбійко Т. В.	
Природне право та моральні цінності як основа якісного управління в українському суспільстві	127